

Den europeiska data- och dataskyddslagstiftningen ur kommunsektorns perspektiv

Finlands kommunsektor välkomnar Europeiska kommissionens initiativ om en dataunionsstrategi. Strategins mål att förbättra tillgången till data för utveckling och användning av AI samt att förenkla regleringen är värda att stödjas. **Fokus bör dock riktas på förenkling och förtydligande av regleringen kring data och dataskydd. Det är också viktigt att säkerställa att den komplexa lagstiftningshelheten kan tillämpas även på lokal nivå.** Konsekvenserna för lokalförvaltningen måste lyftas fram, och det behövs tillräckligt med stöd på EU-nivå för genomförandet och tillämpningen av lagstiftningen.

Kommunsektorns aktörer ser i allt högre grad potentialen i utnyttjandet av data och artificiell intelligens. Datalagstiftningen bör generera tydligare riktlinjer än hittills och noggrant definierade gränser, inte bara för företagen utan också för kommunsektorn när det gäller behandlingen av data. Även EU:s allmänna dataskyddsförordning (GDPR) bör ha flexibilitet för behoven och särdragen i behandlingen av data på lokal nivå. EU:s datasektor behöver beskrivas och hanteras som en mångfacetterad helhet, och samtidigt tydliggörs också sambanden mellan de olika lagstiftningsinstrumenten.

Centrala iakttagelser

En komplex regleringsmiljö

Inom EU har det skapats en betydande mängd ny datalagstiftning som också påverkar kommunsektorn. **Förutom lagstiftningsåtgärder är det viktigt att säkerställa att det även på lokal nivå finns faktiska förutsättningar för att tillämpa lagstiftningen i praktiken.** Genomförandet av all datalagstiftning bör stödjas genom riktlinjer som bygger på konkreta användningsfall och som också beaktar den lokala förvaltningens verksamhetsmiljö. EU-finansiering bör dessutom styras till att stödja genomförandet, så att målen för delning och användning av data kan uppnås på ett effektivt sätt.

Bedömning av effekterna för lokala myndigheter

EU:s dataskyddslagstiftning och övriga datareglering sätter tillsammans med den nationella lagstiftningen ramarna för kommunernas verksamhet, men öppnar också möjligheter för att utveckla verksamheten. **Det är dock mycket svårt att bedöma och tolka regleringens konsekvenser på lokal nivå, och regleringens komplexitet bromsar och försvårar utvecklingen av digitala tjänster i kommunerna.**

De finländska kommunerna har till exempel ett mycket brett uppgiftsområde jämfört med de mellaneuropeiska kommunerna. Konsekvenserna av regleringen för lokala myndigheter kan inte betraktas som enbart bieffekter i lagstiftningsarbetet – de är betydande och påverkar i stor utsträckning genomförandet och utvecklingen av offentliga tjänster.

Principer för återanvändning av data

Öppnande av data kräver resurser av kommunerna och det är svårt att bedöma hur mycket nytta det ger i förhållande till insatsen. Det finns också oklarheter kring dataskyddsfrågor och säkerhet i samband med tillgängliggörandet av data, vilka bör utredas vid beredningen av lagstiftningsåtgärder och klargöras genom riktlinjer. **Delning av data mellan betrodda partner bör prioriteras framför öppnande av data.** Vidare bör fokus ligga på att skapa en enhetlig grund för data av hög kvalitet. Detta stöder datadelningen som i sin tur stärker den europeiska inre marknaden.

Iakttagelser kring tillämpningen av dataskyddsförordningen

Behov av stöd för tillämpning av lagstiftningen

För att säkerställa en ansvarsfull behandling av personuppgifter bör GDPR innehålla mekanismer som, utöver tillsyn, garanterar tillräcklig styrning och rådgivning i alla EU:s medlemsländer. För att öka rättssäkerheten på EU-nivå bör tillräckligt proaktivt stöd krävas från de nationella tillsynsmyndigheterna. Regulatoriska sandlådor (sandbox) bör tillhandahållas och certifieringsmekanismer för dataskydd bör främjas, vilket stöder aktörerna, inklusive de lokala myndigheterna, i tillämpningen av lagstiftningen. Den lokala förvaltningens särdrag och verksamhetsomgivning bör också beaktas i Europeiska dataskyddsstyrelsens tolkningsriktlinjer.

Kommunernas administrativa börda

De planerade lättnaderna i GDPR för små och medelstora företag är motiverade, men regleringen bör också kunna skalas bättre efter behoven hos myndigheter av olika storlek och ge dem flexibilitet att välja de mest lämpliga sätten att följa dataskyddsbestämmelserna. Den administrativa bördans omfattning och möjligheterna till exempelvis digitalisering av verksamheten är beroende av de tillgängliga resurserna.

Möjligheter med proaktiva tjänster

Artikel 22 i GDPR försvårar tillhandahållandet av kundorienterade proaktiva tjänster och påverkar många av kommunsektorns tjänster, där det annars skulle vara möjligt att genom förebyggande och tidiga insatser stödja människors välbefinnande, hälsa och till exempel arbetsförmåga. Genom proaktiva tjänster skulle man kunna stödja till exempel arbetet för att motverka segregation samt tidig identifiering av skolavhopp bland barn och unga. Behövliga ändringar i lagstiftningen behöver kartläggas på nationell nivå, men det vore också önskvärt med stöd från EU-håll för tillämpningen av GDPR, så att man kan möta samhällseliga utmaningar med beaktande av dataskyddet.

Tillämpningsområdet för de rättsliga grunderna för behandlingen av data

Inom kommunsektorn finns det oklarheter kring tillämpningen av grunderna för behandling av personuppgifter, vilket även beror på de lösningar som gjorts på GDPR-regleringsnivå. Inom kommunkoncernen (kommunen med dess dottersammanslutningar) gäller tolkningsutmaningarna särskilt den lagstadgade skyldigheten, det allmänna intresset och utövandet av offentlig makt, det berättigade intresset samt användningsområdet för samtyckesbaserade grunder för behandling, liksom gränsdragningen mellan dessa.